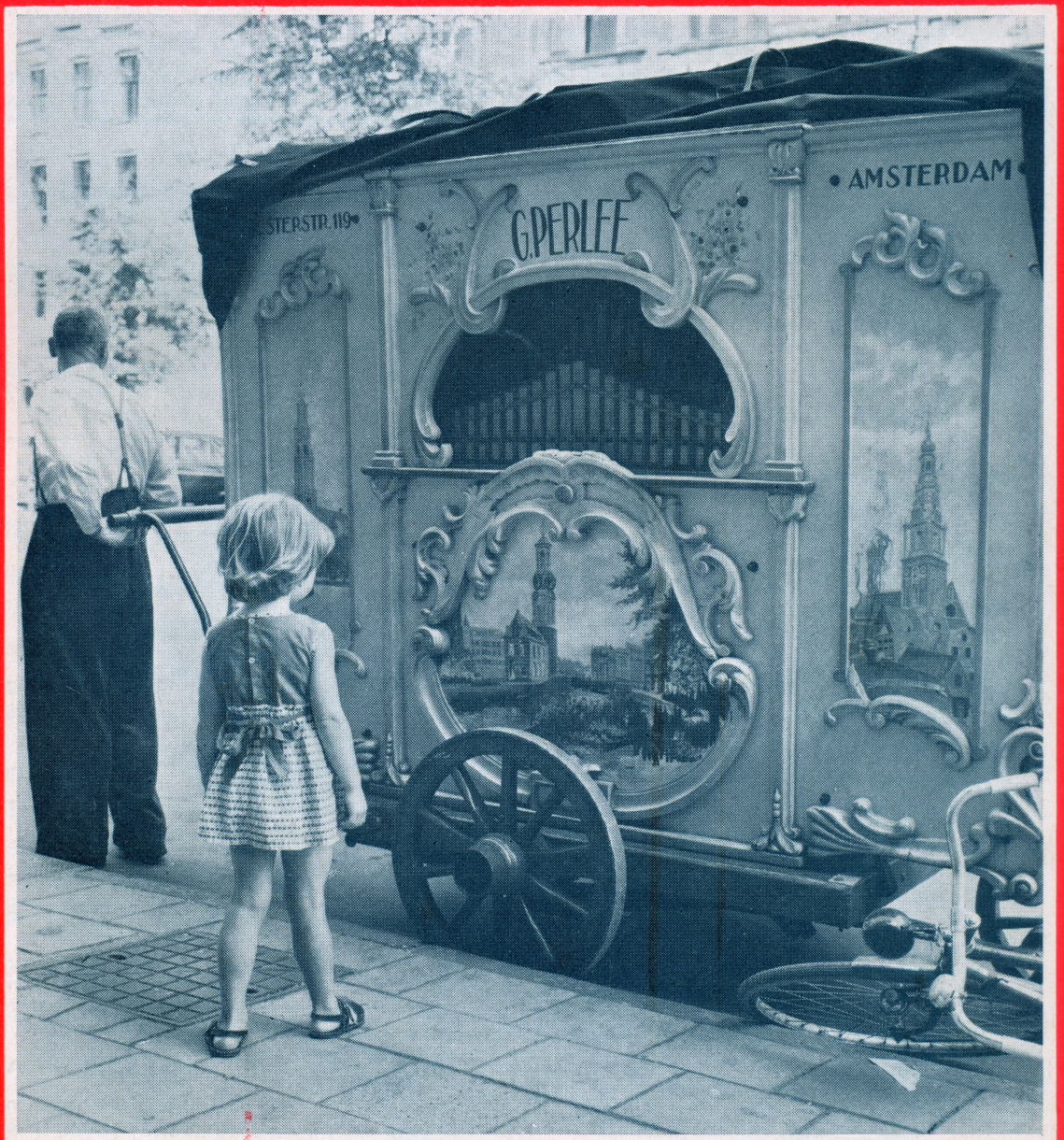

16de Jaargang No. 1, januari 1964

ONS

AMSTERDAM

Maandblad gewijd aan de Hoofdstad des lands

Met muziek het jonge jaar in

(Foto Bob Westorp)

RESTEN VAN UITGESTORVEN DIEREN

UIT DE BODEM VAN AMTERDAM

Schedel van Harige Neushoorn, gevonden te Amsterdam, oktober 1963.

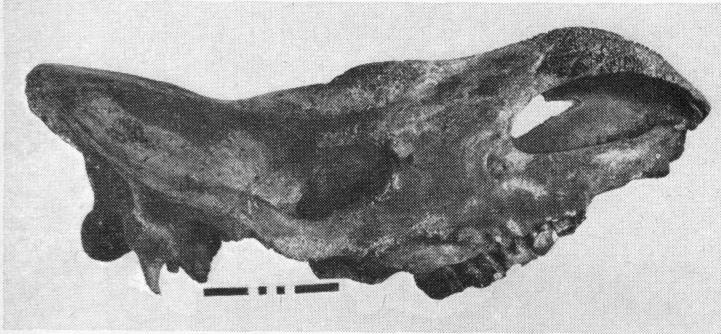

Fig. 1a Van terzijde. Totale lengte maatstaf 15 cm.

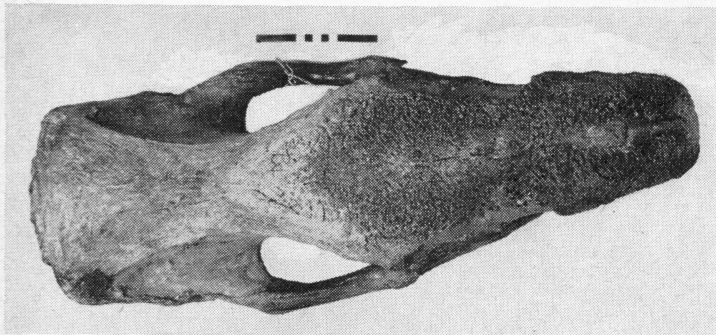

Fig. 1b Van boven.

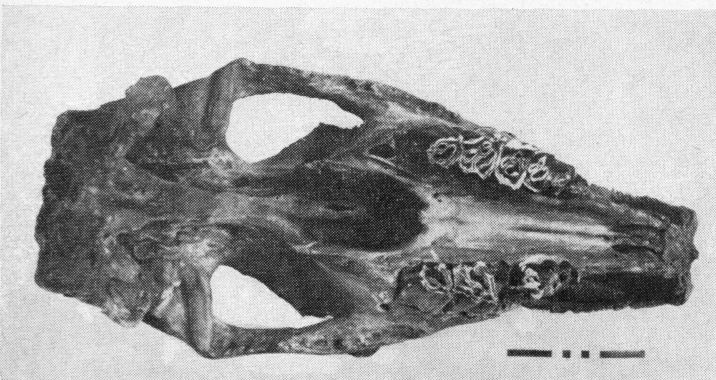

Fig. 1c Van onder.

Men is in Amsterdam bijna continu bezig aarde en zand van de ene plaats weg te halen en elders op te brengen. Tijdens deze werkzaamheden komt het voor, dat oplettende beambten van de Gemeente en particulieren been- en schedelresten van grote dieren vinden. Speciaal bij het zandzuigen, baggeren en zand opspuiten worden vaak beenderen van grote zoogdieren gevonden. Veelal worden deze resten bekeken en daarna weggesmeten. Gelukkig komt het voor (en in de laatste tijd zelfs dikwijls), dat men meer weten wil, inziet, dat deze beenderen en schedels wetenschappelijk belang kunnen hebben en de hulp van specialisten inroept. De gevonden stukken worden aan het Zoölogisch Museum van de Universiteit van Amsterdam geschonken en men vraagt om gegevens betreffende het gevonden materiaal.

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een recente vondst (begin oktober 1963) bij werkzaamheden in de haven, nl. de schedel van een Neushoorn (fig. 1 a, b, c). Zandzuigers in Amsterdam en omgeving hebben al dikwijls beenderen van Mammoeten (fig. 2 en 3) en hun onafscheidelijke kameraden, Neushoorn en Steppenwisent (fig. 4 en 7) opgehaald, maar slechts zelden komt een zo duidelijk en betrekkelijk gaaf stuk te voorschijn als de schedel, die geborgen is uit het Noordzeekanaal bij de werf van de N.D.S.M. De schedel werd gevonden, toen de zuiger op een diepte van 12 – 30 m – N.A.P. werkte. Aan vorm van schedel en gebit zien wij, dat er een zekere mate van overeenkomst bestaat met die van Afrikaanse Neushoornsoorten, waarvan alle Amsterdammers één soort, de Zwarte – of Puntlip Neushoorn, uit Artis kennen.

Bij nauwkeuriger vergelijking zijn er echter ook opvallende verschillen. Het tussenschot tussen de beide neusgaten is bij de Afrikaanse soorten Neushoorns kraakbenig en ontbreekt dus in de droge schedels, die in collecties bewaard worden en geheel uit hard been bestaan. In onze opgezogen schedel zien wij echter midden onder het voorstuk een hard benig tussenschot. Er zit een gat in met scherpe breukranden, kennelijk een beschadiging, die bij de berging ontstaan is. De mechanische betekenis van dit harde tussenschot kunnen wij begrijpen, als wij letten op de bovenkant van dit deel van de schedel; de oppervlakte van het bot is hier ruw en rimpelig (fig. 1 b.) in tegenstelling tot het gladde bot in de omgeving. Hieruit blijkt, dat hier de voorste van de twee hoorns ingeplant was. Wij kunnen dus het verbeende neustussenschot beschouwen als een extra versterkt fundament van de voorste hoorn. Door de extra ontwikkeling van dit gedeelte van de schedel is deze ook langer en relatief smaller dan die van een Afrikaanse Neushoorn. Indische Neushoornsoorten laten wij nu buiten beschouwing, omdat deze nog groter verschillen vertonen.

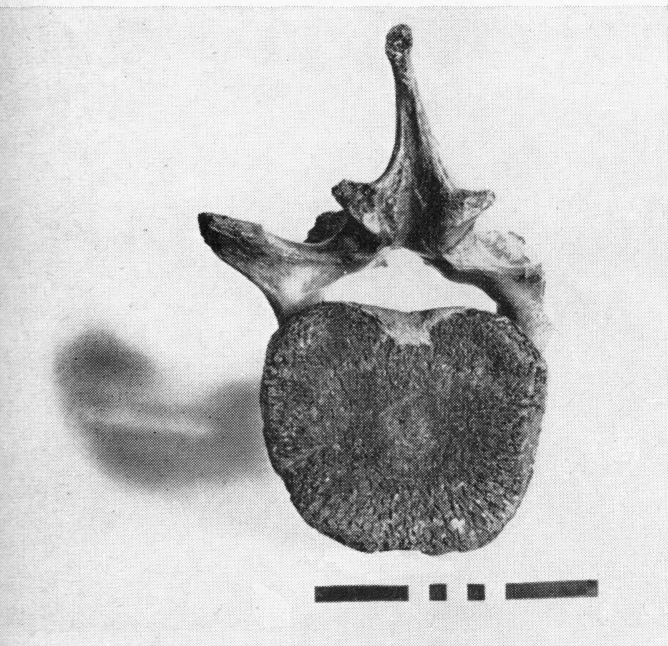

Fig. 2 Rugwervel van jonge Mammoet.

Schedels van deze vorm zijn gevonden van Engeland tot China en van Noord Duitsland tot de Alpen. Soms waren de onderkaak en andere beenderen van het skelet, dat bij de schedel behoort heeft, door stromend water over een grote afstand van elkaar verspreid geraakt. In andere gevallen lag nog een volledig geraamte van een Neushoorn in de bodem bijeen. Toen alle graafwerk nog met de schop gebeurde, kwamen alle bijeen behorende beenderen van een individu dan ook wel voor de dag. Al deze beenderen, bijv. ook die van de ledematen, bleken een weinig van die van de huidige tropische Neushoornsoorten te verschillen. Bij het mechanische werk met bulldozers en cutter-zuigers is de kans op het bergen van een volledig skelet veel kleiner. Toch zijn er bij het zandzuigen in Almelo in 1951 meer dan de helft der beenderen van één individu van een Neushoorn te voorschijn gebracht en de reconstructie van dit dier is nu één der pronkstukken in het Natuurhistorisch Museum te Enschede.

Buiten Nederland zijn enkele cadavers dezer dieren zelfs met huid en haar teruggevonden, nl. in de bevroren bodem van Siberië en in aardwaslagen in Polen. Aardwas is een natuurlijk petroleumprodukt, dat in consistentie met niet al te harde paraffine overeenkomt; een ideaal conserveringsmiddel, maar beroerd voor een Neushoorn om erin te zakken. Bij deze vondsten bleek er nog een ander verschil te bestaan met de kale, onbehaarde Afrikaanse en Indische Neushoorns; de Siberische en Poolse exemplaren hadden een dikke, wollige vacht en waren dus ongetwijfeld beter tegen een gematigd of zelfs koud klimaat bestand dan hun onbehaarde verwanten, die nu in de tropen leven. Het skelet van deze behaarde dieren komt tot in de kleinste bijzonderheden overeen met de losse beenderen van Neushoorns, die elders in Europa gevonden zijn, zodat wij ons al deze dieren met een harige vacht moeten voorstellen. De Duitsers, met hun voorkeur voor uitvoerige terminologie, noemen de fossiele soort „Wolhaariges Nashorn“. De Nederlanders schrijven dit slaafs na als „Wolharige Neushoorn, hoewel „Harige Neushoorn“ een geheel voldoende en exacte onderscheiding zou zijn en meer bij ons spraakgebruik zou

Fig. 3 Scheenbeen (beschadigd) van Mammoet.

